

Illustrationen på omslaget er hentet fra Den fynske Landsby, der den 22. juni 1971 kunne fejre sit 25-års jubilæum. Bygningen er den sulebyggede Fjelsted-gård fra midten af 1700-tallet. (Foto: Ole Bagger)

Manuskripter, der ønskes optaget i årbogen, bedes sendt til redaktøren, *adjunkt H. H. Jacobsen*, Hyrdinden 5, 5270 Næsby, til hvem også henvendelser i redaktionelle anliggender samt årbøger og andre skrifter, der sendes til Historisk Samfund for Fyns Stift, bedes adresseret.

Fynske Årbøger 1971

UDGIVET AF

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

ODENSE 1971

Trykt hos Andelsbogtrykkeriet i Odense
ISBN 87 7001 073 0

Indhold

Preben Hahn-Thomsen: Knud Prislavsens – Nyborgs grundlægger	7
Birte Hjorth Pedersen: Optegnelser fra Drejø 1794–1845	16
Jørgen Smith: Et lille juridisk drama fra Ærø og Slesvig.. ..	44
Hans Henrik Jacobsen: En fynsk jægers dagbog med tegninger og digte fra treårskrigen	56
Birger Isaksen: Sophus Michaëlis og Odense.. .. .	116
Hans Kirchhoff: Bogense, Assens, Fåborg og Kerteminde august 1943	139
Ny lokalhistorisk litteratur	172
Navneregister	186
Foreningsmeddelelser	191

Ny lokalhistorisk litteratur

Olaf Olsen: I Jacob Madsens fodspor. Biskop C. T. Engelstofts kirkebeskrivelser (Odense Universitetsforlag 1970, 57 si.)

Historisk Samfund udgav i 1929–32 „Mester Jacob Madsens Visitatsbog“, og det har vist sig at være en af samfundets mest eftertragtede publikationer. Jacob Madsen var biskop over Fyns stift 1587–1606, og i hans kendte visitatsbog finder vi beskrivelser af de fynske kirker, han visiterede.

Det skulle vise sig, at en af hans efterfølgere, biskop Chr. Thorning Engelstoft, der beklædte samme embede fra 1852 og indtil sin død i 1889, tog ideen op, da han stiftede bekendtskab med sin forgængers visitatsbog. Det blev til ca. 200 siders optegnelser om stiftets kirker; manuskriptet, der befinder sig i Nationalmuseets antikvarisk-topografiske Arkiv, er gjort til genstand for en nærmere bedømmelse af museumsinspektør, dr. phil. Olaf Olsen i en forelæsning, holdt i Odense den 11. nov. 1970, og på grundlag af dette har han nu udarbejdet en bog om emnet.

Som forfatteren udtrykker det, går biskop Engelstoft i Jacob Madsens fodspor. Efterhånden som han har besøgt sine kirker i stiftet, har han givet en beskrivelse af dem, – dog holder han sig i modsætning til Jacob Madsen nøje til kirkernes arkitektur og inventar. Den første kirke, vi finder beskrevet, er Kerte kirke, som Engelstoft visiterede den 5. juni 1853. De senest daterede beskrivelser stammer fra 1885, hvor den da 80 år gamle biskop visiterede kirkerne i Lunde på Nordfyn og på Avernakø. Man finder beskrivelser af ca. 200 fynske kirker, hvilket udgør 90 pct. af stiftets kirker; Odense bys kirker er konsekvent udeladt, og den halve snes kirker, man savner, er beskrevet på de 10 sider, der mangler af biskoppens manuskript. De fleste kirker nåede han at visitere 2–3 gange, og hver gang var der nye ting at føje til. Ikke sjældent opgives tidligere teorier, og der gives nye bygningsbeskrivelser med andre konklusioner.

Olaf Olsen tager i sin grundige gennemgang af kirkebeskrivelserne også Engelstofts svage sider som beskriver frem og kommer bl. a. til den konklusion, at en del af hans vurderinger næppe er holdbare. Direkte uheldig er han, når han om prædikestolen i Thurø anfører, at „den er skaaret af en aldeles uøvet Haand“. Denne hånd sad nemlig på selveste Claus Berg!

Alt i alt må Engelstofts kirkebeskrivelser dog karakteriseres som et nyttigt kildeskrift, når man ønsker oplyst enkeltheder om kirkernes inventar i sidste halvdel af det 19. århundrede. Under læsningen af Olaf Olsens bog spørger man da også sig selv flere gange, om disse kirkebeskrivelser ikke burde trykkes med Olaf Olsens kyndige kommentarer. Den, der kender og benytter Jacob Madsens visitatsbog, og nu gennem Olaf Olsens afhandling får kendskab til Engelstofts visitatsbog, ville meget gerne kunne benytte de to visitatsbøger side om side.

Spørgsmålet om eventuel offentliggørelse besvarer Olaf Olsen selv på bogens

Foreningsmeddelelser 1971

Mandag den 29. marts 1971 afholdtes generalforsamling i Møntergården. Overbibliotekar Holck, Assens, valgtes til dirigent. Formanden indledte sin beretning med at udtale mindeord over afdøde apoteker Jens Strøyberg, Assens, der i en årrække har været medlem af repræsentantskabet og har leveret flere arbejder til årbogen. Formanden omtalte i sin beretning, der vedtoges enstemmigt, årets arrangementer og publikationer samt planer for det kommende år. I kassererens fravær aflagde bankfuldm. Tang Koch regnskabet. Overskuddet er i år mindre end sidste år; men det må tages i betragtning, at samfundet i 1970 har udsendt 2 publikationer mod normalt én. På forespørgsel blev det oplyst, at forretningsudvalget endnu ikke har fundet en forhøjelse af kontingentet påkrævet.

Til repræsentantskabet nyvalgtes i stedet for afdøde apoteker Jens Strøyberg, Assens, og pastor K. Bugge Villadsen, Tanderup, der har overtaget et embede i Jylland, pastor Laust Kristensen, Ejby, og overbibliotekar Jørgen Meedum, Assens. Følgende af repræsentantskabets medlemmer genvalgtes efter tur: museumsinspektør Erl. Albrechtsen, Odense, læge Knud Ehlert, Børgense, gdr. Svend Frederiksen, Åsum, adjunkt H. H. Jacobsen, Næsby, konsulent Åge Lauritsen, Ulbølle, restauratør Due Nielsen, Kerteminde, landsarkivar Lindberg Nielsen, Odense og museumsdirektør N. Oxenvad, Odense. Til revisorer genvalgtes bankbestyrer F. Lindegaard og bankprokurist Å. Sørensen, til revisorsuppleant bankfuldmægtig Due, Kerteminde. Til forretningsudvalget nyvalgtes pastor Laust Kristensen i stedet for pastor K. Bugge Villadsen.

Forretningsudvalget har konstitueret sig med konsulent Å. Lauritsen som formand, museumsdirektør N. Oxenvad som næstformand, bankdirektør E. Nørø som kasserer og adjunkt H. H. Jacobsen som sekretær.

Efter generalforsamlingen, der overværedes af ca. 100 af samfundets medlemmer, holdt museumsinspektør Hans Stiesdal, Nationalmuseet, foredrag med lysbilleder om emnet „Arkæologi fra flyvemaskine“.

Udover generalforsamlingen har Historisk Samfund haft følgende arrangementer på sit program:

Onsdag den 11. november 1970: Foredrag af museumsinspektør, dr. phil. Olaf Olsen: Biskop Engelstofts fynske kirkebeskrivelser. Mødet var arrangeret af Odense Universitetsbibliotek, og samfundets medlemmer var inviteret som gæster. Foredraget, der har fået bogform, er anmeldt andet sted i årbogen.

Lørdag den 21. november 1970: Besøg i jernbaneveteranmuseet i Odense. Museet, der har til huse i statsbanernes remiser bag banegården, indeholder en snes veteranvogne og lokomotiver, der alle blev forevist af knap 100 af samfundets medlemmer, der deltog i besøget, af jernbanemuseets leder, museumsinspektør W. Dancker-Jensen.

Torsdag den 3. december 1970: Foredrag af lektor Å. Blomberg: Forsvaret af Fyn i efteråret 1657. Forelæsningen holdtes på Odense Universitet, og samfundets medlemmer var inviteret som gæster.

Søndag den 13. juni 1971: Udflugt til Langeland. Deltagerne mødtes kl. 11 ved Bøstrup kirke, hvor sognepræst Helge Petersen orienterede om kirken og dens historie. Den medbragte mad spistes i „Hestestalden“ ved Tranekær, og derefter samledes deltagerne foran Tranekær slot, hvor museumsforst. Hakon Berg, Langelands Museum, fortalte om slottet og dets omgivelser. Derefter foretoges en vandring gennem byen under forstander Hakon Bergs ledelse. Historisk Samfund har tidligere aflagt besøg på selve slottet, og derfor var der denne gang lagt vægt på miljøet omkring slottet og i byen, idet denne i høj grad bærer præg af at være centrum i et grevskab. Ca. 100 af samfundets medlemmer deltog i udflugten.

Lørdag den 3. juli 1971: Besigtigelse af middelalderkælderen i Odenses centrum. Om de senere måneders udgravning orienterede museumsinspektør Finn Grandt Nielsen, Odense Bys Museer. Ca. 75 af samfundets medlemmer deltog.

Historisk Samfund takker de mange medlemmer, der atter i år har taget del i de forskellige arrangementer. Den praktiske tilrettelæggelse af turene samt udsendelse af program har i år været varetaget af samfundets formand, konsulent Å. Lauritzen.

En række eksperter har glædet deltagerne med gode orienteringer om de lokaliteter, der har været aflagt besøg. Et besøg på et historisk sted får først sin fulde værdi, når det indledes eller suppleres med orientering af den, der til daglig har sin gerning det pågældende sted, og jeg beder derfor vore foredragsholdere modtage samfundets tak for den hjælp, de har ydet os.

I „Fynske Årbøger“ 1970 bragtes 2 længere artikler, hvoraf den ene var afslutningen på et større værk. Som årbogens læsere vil have bemærket, har årbogen i år ændret udseende. Redaktør og skriftudvalg har ment, at årbogen, der har fremtrådt med det samme ydre, siden de to fynske samfund og dets årbøger blev slået sammen i 1939, trængte til lidt fornyelse: opdeling i bind vil blive opgivet, hver årgang vil få sin egen paginering og sit eget register, foreningsmeddelelser indgå som en del af selve årbogen, og et motiv med tilknytning til fynsk historie vil være at finde på forsiden. Billedet, vi bringer i år, er hentet fra Den fynske Landsby, der i sommer kunne fejre sit 25-års jubilæum.

Hvad årbøgernes indhold angår, vil vi stadig bestræbe os på, at de er historiske årbøger for ikke-historikere. Dette opnås, når artiklerne har en passende længde og hverken er for populære eller for videnskabelige i deres fremstilling. Vi håber fortsat at kunne modtage tilstrækkelige artikler til hvert år i oktober at kunne udsende en fynsk årbog af god kvalitet.

I november 1970 udsendte Historisk Samfund i anledning af Nyborgs 700-års jubilæum K. J. Jensens bog „Nyborg under besættelsen“ (182 si., ill.). Den kan stadig erhverves af samfundets medlemmer til en favorpris af 13,80 kr. incl. moms.

Mange medlemmer har for øvrigt ønsket at erhverve samfundets tidligere publikationer. „Assens gennem 700 Aar“, „Fra det gamle Bogense“ og årbogen for 1945 må således nu meldes udsolgt.

REPRÆSENTANTSKABETS MEDLEMMER

Museumsinspektør Erl. Albrechtsen, Odense
 Lektor Åge Blomberg, Langesø
 Cand. pharm. H. Brandt, Fåborg
 Læge Knud Ehlert, Bogense
 Museumsinspektør A. Dencker-Jensen, Vester Skerninge
 Urmager Alf Faxøe, Nyborg
 Gdr. Svend Frederiksen, Åsum
 Malermester Poul Fredholm, Bregninge
 Gårdejer Rasmus Halsted, Glamsbjerg
 Sognepræst O. J. Hansen, Ryslinge
 Overbibliotekar J. Holck, Assens
 Adjunkt H. H. Jacobsen, Næsby
 Sognepræst Laust Kristensen, Ejby
 Cand. jur. fru Johanne Larsen, Skårup
 Konsulent Åge Lauritsen, Ulbølle
 Museumsinspektør Ove Marcussen, Svendborg
 Overbibliotekar Jørgen Meedum, Assens
 Overlærer Jens Møllerup, Rudkøbing
 Afdelingsleder Søren Mørch, Lindved
 Restauratør J. Due Nielsen, Kerteminde
 Bankdirektør Erik Nærøe, Odense
 Landsarkivar C. Lindberg Nielsen, Odense
 Museumsdirektør N. Oxenvad, Odense
 Overlærer J. Weber, Marstal

FORRETNINGSUDVALGET

Konsulent Åge Lauritzen, Ulbølle, formand (ads.: Gl. Station, 5763 Ulbølle)
 Museumsdirektør N. Oxenvad, Odense, næstformand
 Bankdirektør Erik Nærø, Odense, kasserer
 Adjunkt H. H. Jacobsen, Næsby, sekretær (ads.: Hyrdinden 5, 5270 Næsby)
 Museumsinspektør Erl. Albrechtsen, Odense
 Lektor Åge Blomberg, Langesø
 Sognepræst Laust Kristensen, Ejby
 Cand. jur., fru Johanne Larsen, Skårup
 Overlærer J. Møllerup, Rudkøbing
 Afdelingsleder Søren Mørch, Lindved
 Landsarkivar C. Lindberg Nielsen, Odense
 Skriftudvalget består af formanden, sekretæren, landsarkivar Lindberg Nielsen og overlærer J. Møllerup.

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

er opstået 1939 ved sammenslutning af Historisk Samfund for Odense og Assens amter og Svendborg amts historiske samfund.

LOVE FOR HISTORISK SAMFUND FOR FYN'S STIFT

§ 1.

Formålet for Historisk Samfund er at vække og nære den historiske interesse og at fremme studiet af den fynske øgruppes historie.

§ 2.

Dette formål søges nået:

1. Ved udgivelse af arbejder vedrørende den fynske øgruppes historie, navnlig et årsskrift, kaldet „Fynske årbøger“.
2. Ved afholdelse af møder, med foredrag fortrinsvis om emner fra landsdelens historie, og ved udflugter til historisk interessante egne og steder.

§ 3.

Medlem kan enhver blive ved skriftlig eller mundtlig henvendelse til et medlem af bestyrelsen (repræsentantskabet eller forretningsudvalget) eller en af tillidsmændene. Årsbidraget er 20 kr., som opkræves ved udsendelsen af årsskriftet. Ændring af årsbidragets størrelse og opkrævningsmåden kan ske efter repræsentantskabets beslutning. Udmeldelse må ske til kassereren inden hvert års 1. januar.

§ 4.

Styrelsen består af repræsentantskabet og forretningsudvalget.

Som medlemmer af *repræsentantskabet* indtræder i første omgang samtlige medlemmer af de to amtssamfunds bestyrelser, i alt 24. Repræsentanterne vælges for 3 år, således at der hvert år afgår en trediedel, de første to gange ifølge lodtrækning. Ved fremtidige valg, der finder sted på årsmødet, skal der tilstræbes en passende fordeling af mandatene mellem de to amter og mellem land og by. For at muliggøre en hensigtsmæssig repræsentation for de forskellige herreder og byer kan antallet af repræsentanter forøges udover de oprindelige 24.

Repræsentantskabet vælger hver år, umiddelbart efter årsmødet, af sin midte et *forretningsudvalg*, bestående af formand, næstformand, kasserer og sekretær samt yderligere syv medlemmer. Formanden og næstformanden skal være hjemmehørende i hver sit amt. Af forretningsudvalgets midte sammensættes et skriftudvalg bestående af to medlemmer fra hvert af de to amter.

§ 5.

Årsmødet afholdes i årets første kvartal. Her aflægges beretning om virksomheden, og det reviderede regnskab forelægges, ligesom der foretages valg af repræsentanter og to revisorer.

§ 6.

Årsmødet bekendtgøres forud efter styrelsens skøn. Forslag, der ønskes behandle, indsendes til formanden inden 1. januar. Lovændringer kan kun vedtages på årsmødet (eller på en ekstraordinær generalforsamling), når $\frac{3}{4}$ af de mødte medlemmer stemmer derfor.

NYE PUBLIKATIONER – TILBUD

(bestilling sendes til sekretæren, adjunkt H. H. Jacobsen, Hyrdinden 5,
5270 Næsby)

- 1) *K. J. Jensen: Nyborg under besættelsen*, ca. 180 si., illustreret, udgivet af Historisk Samfund i anledning af Nyborgs 700-års jubilæum, kan erhverves af samfundets medlemmer til en favørpris af 13,80 – (incl. mons). Bogladeprisen er knap 30 kr.
- 2) *Hans Kirchhoff: Oprøret i Svendborg august 1943* (artikel fra Fynske Aarbøger fremstillet som særlig publikation, 45 si.), pris: 3,50 – (incl. moms).
- 3) *Danmarks Stednavne, bd. 15: Svendborg amts naturnavne I, Sunds herred*, 480 si., kan købes af samfundets medlemmer til en favørpris af 51 kr. (Bogladepris 80 kr.).

Til favørpris kan medlemmerne erhverve følgende bøger:

Ved henvendelse til sekretæren, adjunkt H. H. Jacobsen, Hyrdinden 5, 5270 Næsby

Årbog for Odense og Assens amter 1924–34, 1936–38, i alt	15,00
Enkelte hæfter	2,00
Registerhæfte til årbøgerne 1913–25	1,00
Årbog for Historisk Samfund for Svendborg amt 1918, 1920, 1922, 1924–37, i alt	15,00
Enkelte hæfter	2,00
Årbog for Historisk Samfund for Fyns Stift:	
1939–56 (÷ 1943, 1945), pr. årgang	5,00
1960–63 (÷ 1957, 1958, 1959, 1961), pr. årgang	10,00
1964–66, pr. årgang	15,00
1967 ff, pr. årgang	20,00
Jacob Madsens Visitatsbog, 4 hæfter	4,00
Enkelte hæfter	1,00
Ejnar Pedersen: Friedrich Bagger til Juulskov	3,00
Albert Thomsen: Avnslev-Bovense Sognes Historie	3,00
Løgstrup: Danmarks ældste Præstegaard, Bidrag til Nyborg Bys Historie..	1,00
Balslev: Fra fynske Præstegaarde	5,00
Jørgen Hæstrup: Våbenmodtagelser på Fyn under besættelsen	3,00
H. H. Jacobsen: Historikeren Vedel Simonsen til Elvedgaard	10,00
Svend Frederiksen: Aasum – træk af sognets historie	15,00
Danmarks Riges Breve, Fyn og Lolland Falster II 1–3, pr. hæfte	1,00
Blatt: Under vor Haand og Segl	0,50
C. A. Christensen: Historiske Oversigter til Danmarks Riges Breve, 1. hæfte	0,50

Ved henvendelse til Stednavneudvalget, Institut for Navneforskning, Rosenborg-gade 15, 1130 København:

Svendborg Amts Bebyggelsesnavne (bogladepris 24 kr.)	16,00
Odense Amts Bebyggelsesnavne (bogladepris c. 55 kr.)	39,00

KASSEREGNSKAB FOR ÅRET 1970

INDTÆGTER	
Beholdning	13.787,66
Kontingenter	20.910,00
<i>Tilskud:</i>	
Ministeriet f. kulturelle Anliggender.	3.700,00
Forskellige sogneråd	265,00
Bogense kommune 1970/71	200,00
Nyborg kommune	90,00
Kerteminde kommune 1970/71	100,00
Middelfart kommune	150,00
Odense kommune	500,00
Fyns Amtskommune	500,00
	<hr/>
	5.505,00
Salg af gamle årbøger	1.557,80
Indvundne renter	940,29
Overskud ved udflugter	70,00
Indtægt ved salg af	
„Bogense bogen“	96,50
„Åsum bogen“	210,00
„Svendborg bogen“	54,00
	<hr/>
	360,50
	<hr/>
	43.131,25

UDGIFTER

Bogtrykkeri, kliche og duplikering....	17.452,05
Papirafgift refunderet	125,00
	<hr/>
	17.327,05
Foredrags- og forfatterhonorar	1.525,40
Udsendelse, porto, telefon m. v.....	3.530,77
Forsikringer	105,00

Dansk historisk Fællesforening, deltagelse i møde	256,00
Generalforsamling og andre møder	558,73
Gaver	381,90
Vedr. „Nyborg Bogen“:	
Reklame-tryksager	187,45
Pastor Jensen, forfatterhonorar	1.000,00
Bogtrykkeri	19.176,25
	<hr/>
	20.363,70
Sparekassen Fyn, tilskud ..	500,00
Sparekassen f. Nyborg By og O., tilskud	500,00
Nyborg kommune, tilskud.	1.000,00
Salg af bøger.....	4.511,45
	<hr/>
	6.511,45
	<hr/>
	13.852,25
Meromsætningsafgift	17,00
<i>Beholdninger:</i>	
Kasse	846,28
Den Danske Provinsbank.....	4.730,87
Giro	0,00
	<hr/>
	5.577,15
	<hr/>
	43.131,25

Odense, den 9. februar 1971.

Erik Nærøe.

Ovenstående regnskab er fundet i overensstemmelse med bøgerne, som vi har revideret. Beholdningerne er forevist os.

Odense, den 9. februar 1971.

*F. Lindegaard.**Aage Sørensen.*